

Het Kosterluik

Jaargang 4
2010

Heemkundevereniging Sprang-Capelle

Redactieadres: Wendelnesseweg 124, 5161 ZC Sprang-Capelle, tel. 0416-312210

no. 4
oktober

Van de redactie

Het laatste Kosterluik van 2010 ligt voor u. Daar kunt u lezen hoe druk het geweest is in onze vereniging. Wat een activiteiten! We zijn echt een bruisende vereniging. Aan alle activiteiten meedoen, dat lukte natuurlijk niet altijd, maar er was keus genoeg; het bijwonen van een lezing of met een excursie meegaan. Er was ook de mogelijkheid om te genieten van een wandeling door onze mooie natuur die ons dorp rijk is. Genoeg te kiezen dus. Anderen hielden het bij het lezen van het geweldige boek 'Bedrijvigheid in Sprang-Capelle'. Wat een werk is er verzet door Piet en Wijnand Konings en Teun van der Galiën. Met zulke boeken zetten zij onze vereniging echt op de kaart. Maar er komt nog een deel en daar is uw hulp bij nodig. Lees de laatste bladzijden van dit Kosterluik.

Onze heemkundevereniging heeft ook het initiatief genomen voor de start van het 700-jarige jubileum van Sprang. Op de eerste bijeenkomst waren al 40 inwoners aanwezig voor het inventariseren van ideeën. Dat velen er hun schouders onder gaan zetten werd al wel duidelijk. Succes toegewenst. Veel leesplezier, vooral voor diegenen die bij een activiteit ontbraken.

In gesprek met..... mevrouw Waarts - van der Galiën

Na de al gepubliceerde gesprekken met mevrouw Dank- Paans en Joep Huijbregts in ons Kosterluik en op onze website dacht ik, wat kan mevrouw Waarts daar nu nog aan toevoegen. Klopt die gedachte?

“Nee, dat klopt helemaal niet, er is meer, nog veel meer te vertellen.

Als jong meisje net van de huishoudschool ben ik in 1941, al in de oorlog dus, in dienst getreden bij de jonge dokter Verhey en zijn vrouw. Beiden waren arts, zij ook nog kinderarts. In het huis van de in 1941 overleden dokter Roos hier aan de Hoofdstraat naast het gemeentehuis in Capelle, bleven de dokterspraktijk en de apotheek gevestigd. Mevrouw Roos en haar kinderen bleven er wonen. In de aanbouw er naast vestigden zich nu dokter Verhey met zijn vrouw. Ik was er intern. De drie kinderen Verhey heb ik er geboren zien worden. Bas, die ook huisarts is geworden, kwam nog wel eens bij me op bezoek. En, stom toevallig ontmoette ik hem weer bij een kennis in Huizen (NH). Maar wat velen niet weten, dat dokter Verhey in de oorlogstijd een stille kracht in het verzet bij de groep André was. Immers voor de vele gevluchte joodse kinderen en de joodse mannen en vrouwen, wist hij hier in de omgeving opvang te vinden, onderduikadressen dus. Ook bij ons, bij de dokter thuis, hadden we soms wel zes Joden. Als er gevaar dreigde, verscholen ze zich, meestal op zolder in de nok van het dak. Maar ik mocht natuurlijk niets zeggen. Ik wist natuurlijk van niets en ik had er geen idee van hoe gevaarlijk het eigenlijk wel was.”

En bent u daarna altijd in Capelle blijven wonen?

“Ja, altijd. Maar ik kom nog wel eens ergens hoor. Met mijn dochter ga ik bijvoorbeeld mee naar hun vakantiehuis in Hongarije. Zo'n 1600 km van hier, in de buurt van het Balatonmeer.

Mijn man was werkzaam in de schoenindustrie. Bij Timtur heeft hij het vak geleerd. Maar vooral was hij modelleur van kinderschoenen, dames- en herenschoenen. Een paar nu nog bekende namen kan ik wel noemen. Pinocchio, Jaquar en de vijf Hessels' exclusieve schoenwinkels, waarvan er één op de Lijnbaan in Rotterdam gevestigd was. Mijn man, creatief als hij was, was ook een verwoed amateur-schilder, niet zo vreemd natuurlijk. Veel karakteristieke plekje's, zoals de verdwenen molen achterin de Poolsestraat, de mooie huizen, de kerktorens en de vergezichten van hier en van buiten ons dorp schilderde hij. In mijn woonkamer hangen er nog heel wat. Je moet ze zo dadelijk maar eens bekijken.”

U bent eigenlijk al vanaf de oprichting, nu al weer ruim 25 jaar lid van onze vereniging.

Vindt u dat er veel veranderd is in de loop der jaren?

“Oh, dat zal best. Ik voel me er thuis. Het aantal leden groeit in ieder geval als kool. Mijn dochter Netty vertelde me, dat er nu al meer dan 400 leden zijn.”

De naam Van der Galiën, uw meisjesnaam, is eigenlijk niet van hier. Toch?

“Klopt, de Van der Galiëns zijn van oorsprong Friezen; ze zijn hier blijven hangen. Al ver vóór, maar ook weer na de Eerste Wereldoorlog, na de mobilisatie dus. Mijn vader is geboren in Akkerwoude. Ook toen wisten ze het al: het is immers goed in het Brabantse land.”

Open dag voor het slagenlandschap op 5 juni

Mooi warm weer was het op die zaterdag. Staatsbosbeheer, IVN De Waerdman, De Jeugdnatuurwacht en onze heemkundevereniging organiseerden een Open dag in ons mooie slagenlandschap. Een onderdeel van ons heem om trots op te zijn!

Vierhonderd mensen hadden de uitnodiging aanvaard om een kijkje te komen nemen aan de Kruisvaart. Er was een gevarieerd programma langs een 2,5 kilometer lange route door De Dullaerd uitgezet. Je kon luisteren naar verhalen van een echte bosfee. Maar het was vooral ook de bedoeling dat je wat deed. En dat kon .... Kinderen waren bezig met het timmeren van nestkastjes. Die hadden niet in de gaten dat vlakbij een specht allang een nest gevonden had in een holte van een populier. Verderop langs de route waren leden van de heemkundevereniging actief. Johan Rosenbrand demonstreerde hoe vroeger de sloten schoongemaakt werden in dit gebied. En je moest natuurlijk voelen hoe zwaar dit werk was. Het gereedschap

kwam uit de verzameling oude voorwerpen van onze vereniging.

Aan dit mooie pad langs de petgaten werd nog meer zwaar werk verzet. Een boswachter demonstreerde hoe het lange gras gemaaid werd. Maar daarna werden de bezoekers uitgenodigd om het droge gras uit dit drassige weiland te dragen. Gelukkig bleef het maar bij een paar hooioppers. Wel sneuvelde hier onze hooihark door de gespierde armen van een bezoeker. Turf werd hier vroeger ook gestoken. Koos Nieuwenhuizen wist er alles van. Een baggerbak prikkelde de fantasie hoe het er toen aan toeging.

Kinderen konden met schepnetjes hun behendigheid uitproberen om allerlei waterdiertjes te bemachtigen.

Veel kinderen kwamen fantastisch geschminkt thuis. Iedereen kon zien waar ze geweest waren. Hebt u eens een uurtje over ..... loop een rondje via het laarzenpad dat aan de Kruisvaart begint en geniet van het slagenland.

Een ongeluk zit in een klein hoekje

Vorig jaar bracht ons verenigingslid A. van Beek regelmatig een bezoekje op de donderdagmiddag aan ‘Ons Huis’. Hij kwam dan met het openbaar vervoer vanuit Berkel-Enschot, waar hij tijdelijk verbleef. Meestal bracht ik hem dan aan het eind van de middag naar het plein in Kaatsheuvel, daar had hij goede aansluiting richting Tilburg. Tot hij op een middag nog even bij de jongens Stam aan de Nieuwevaart iets wilde afgeven. Daar zakte hij, voor de deur staand, door het verroeste ijzeren rooster en zakte tot zijn middel in een put. Ik heb hem toen naar Berkel-Enschot gebracht, naar de dokter wilde hij niet, eigenwijs als hij is.

Nu, meer dan een jaar later, verscheen hij gelukkig weer in ‘Ons Huis’, na een periode vol van operaties. Hij loopt niet snel meer, maar dat doe ik ook niet. En hij bracht voor de vereniging een boek mee als cadeau.

Piet Konings

Teun van der Galiën neemt het boek over Juliana en Bernhard in ontvangst.

Een bezoek aan het Generaal Maczek Museum op 26 juni

Het werd wel een heroïsch middagje. Streng zou er gecontroleerd worden. Maar dat viel allemaal wel mee. Problemen met de naam Wagemakers werden soepel opgelost en een late roeping mocht ook nog naar binnen. De ontvangst was vriendelijk voor de dertig, vooral mannelijke, leden van onze vereniging.

Het eerste uurtje was wel intensief luisteren en kijken. De lezing over de 1^e Poolse Pantserdivisie werd

afgelost door filmbeelden.

Een goed beeld kregen we van het ontstaan van deze divisie. Poolse soldaten vluchtten in 1939 na de val van Polen op alle mogelijke manieren naar Engeland. In Schotland werden de soldaten van deze divisie opgeleid om ingezet te worden bij de bevrijding van Europa. De bijzondere band van deze soldaten met Breda ontstond toen zij deze stad bevrijdden. Geweldig was het enthousiasme van de inleider, Ed Cuber.

Na de koffie gingen we naar het museum. Een schat aan informatie, foto's en voorwerpen uit de Tweede Wereldoorlog was te zien. Dat was smullen voor de deelnemers. Je kon het niet zo gek bedenken of het was wel aanwezig, van soldatenkleding, wapens en gebruiksvoorwerpen.

Er was ook nog een toetje. We mochten de tijdelijke tentoonstelling 'De Vlucht' bezoeken. Voor velen van ons was onbekend dat op 12 mei 1940 alle 50.000 inwoners van Breda moesten vluchten. De stad dreigde tussen de vuurlines bekneld te raken. Alle inwoners moesten de stad verlaten. Mensen werden ondergebracht in de omliggende dorpen. Anderen kregen onderdak in België. Een groep raakte op drift tot in Zuid-Frankrijk. In wezen was de evacuatie onnodig, want na drie dagen viel Breda in Duitse handen.

Het kon niet op vanmiddag. We kregen tot slot een film over de strijd bij het Capelse Veer te zien. In plaats van vier uur naar huis, liep het al tegen half zes. Al met al een heel interessante excursie.

Herdenking Jan de Rooij op 7 juli

Het begon allemaal met een verzoek aan de heemkundevereniging om ons in te zetten voor de restauratie van het Jan de Rooij grafmonument op de begraafplaats aan de Tilburgseweg.

Het gezegde laat ons weten dat er vele wegen naar Rome leiden. Maar er wordt dan niet bij verteld dat er onderweg ook 'angels en voetklemmen' zijn. Zelfs hier en daar 'addertjes onder het gras'. Na veel omzwervingen en een tomeloze inzet van Dick Vos en Henk van Zelst kwamen we tenslotte bij ons doel. Het grafmonument werd gerestaureerd.

Er kwamen plannen om het grafmonument van een kunstwerk te voorzien. Dat kwam er en onderstreepte het verzetswerk van Jan de Rooij.

Het kunstwerk werd onthuld na een stijlvolle herdenkingsdienst in de hervormde kerk van Sprang. Op die dag was het 65 jaar geleden dat Jan de Rooij uit die kerk herbegraven werd.

Leerlingen van de Prins Willem Alexanderschool en het Willem van Oranje College hebben hun gedachten en gevoelens over het verzetswerk van Jan de Rooij verwoord.

Naast andere sprekers sprak ook de voorzitter van onze vereniging. Hij eindigde zijn toespraak met de woorden:

Jan de Rooij een held! Ik begrijp het.

Trouw aan je eigen woorden. Verantwoordelijk voor je eigen daden en dat tot de dood er op volgt. Dat is niet veel mensen gegeven.

Ik word stil van de woorden van Jan's moeder wanneer haar verteld wordt wat er in Dussen gebeurd is.

Zij zegt: "Dan heeft hij een grote daad verricht".

Muziekvereniging Marijke omlijstte de dienst met passende muziek. In een lange, stille stoet vertrok men naar de begraafplaats. Daar werd het kunstwerk onthuld. Er was ook gelegenheid om een krans van bloemen te leggen bij het graf van Jan de Rooij. Daar werd veel gebruik van gemaakt.

Netty Waarts en Teun van der Galiën legden namens de heemkundevereniging een krans. Het is zeker de moeite waard om het grafmonument van Jan de Rooij en het kunstwerk te bekijken.

De excursie naar de Kempen op zaterdag 25 september

Met precies 'vijftig man' aan boord reden we de parkeerplaats van Zidewinde af.

Johan Rosenbrand, de reisleader van de dag begroette ons. Hij had er zin in. Wij, zo vroeg op deze zaterdagmorgen natuurlijk ook. Nauwelijks op de grote weg richting Hilvarenbeek stelde iemand zich luid en duidelijk via de intercom voor. "Ik ben de chauffeur en heet Hans en niet anders. Het wordt een mooie lange dag en we gaan veel zien. We blijven in ons eigen Brabantse land, de Kempen, het landschap bij de grens met België, zo ongeveer ten zuiden van, zeg maar achter Tilburg en Eindhoven. Ook wippen we nog even de grens over en dan zijn we in de Belgische Kempen. Jullie allemaal veel plezier". Klare taal. Dat wilden we ook, immers we kenden het programma.

Johan had er niet veel meer aan toe te voegen.

In Eersel stond zo rond half elf in een oude boerderij, nu het streekmuseum De Acht Zaligheden, de koffie met vlaai klaar. In een korte DVD presentatie kregen we al een overzicht wat er zoal te zien was. Uiteraard een indruk van oude Kempische ambachten met werkplaatsen van de wagenmaker, de timmerman, de klompenmaker en de sigarenmaker. We liepen door het woongedeelte van de oude boerderij, door de opkamer, door de slaapkamer met bedstee. Alles was stijlvol en zonder opsmuk ingericht. Het knusse kruidenwinkeltje onbrak uiteraard niet. Buiten liepen we door een boomgaard met nog oude appelrassen, het sterappeltje was er natuurlijk ook bij. De uitgebreide verzameling planten, bloemen en groenten was verdeeld in een ouderwetse hof en moestuin.

We vervolgden onze reis voor het eerste gedeelte van de rondrit. De gids loodste ons met Hans aan het roer door het grenspark de Kempen. We luisterden naar zijn verhalen en de anekdotes over de rondreizende Teuten. De ambachtsliedenhandelaren, die met hun handel op de rug in eigen regio, maar ook ver daarbuiten, in België, Frankrijk en Duitsland hun koopwaar uitventten. Koperteuten, Haarteuten, Textielteuten..... Luyksgestel was er het centrum van en op het kruispunt daar staat een beeldje van zo'n Koperteut. Ook werden we gewezen op een aantal oude prachtig gerenoveerde Teutenwoningen. De Teuten waren veelal niet onbemiddeld.

Het nog steeds zeer bosrijke Kempische gebied is een aantal jaren geleden ontsloten door het aanleggen van honderden kilometers prachtige fietspaden met knooppuntroutes. De toeristen hebben het gebied inmiddels al wel gevonden.

De gids leidde ons langs plekken waar de grensversperringen uit WO I, Nederland was toen immers neutraal, hebben gestaan. Een fotoserie van hoe het toen was liet weinig ruimte voor fantasie. We smulden van de verhalen over de smokkelaars, de smokkelroutes- en paadjes, de zwaar gepantserde vrachtauto's, de kraaienpoten en de grenspolitie uit de jaren na WO II. Echte boter, gewilde smokkelwaar.

Na de Brabantse koffietafel volgde het tweede gedeelte van de rondrit. Maar voor ons onverwachts had Johan nog een bezoek aan de meervalkwekerij in Reusel ingelast. Een kwekerij waar de meerval in zuiver bronwater opgroeit. Het groeiproces werd duidelijk uiteengezet door de enthousiaste eigenaar en zijn vrouw.

De vertoonde videofilm maakte nog meer duidelijk. Het was daar echt leuk, ook al door de proeverij. Gefileerde gerookte meerval, inderdaad, net gerookte paling. En dan de kibbeling van de meerval, ook wel lekker.

De rondrit leidde vervolgens langs de moderne industrie-uitbreidingen en de nieuwe woonkernen. Door de toestroom van werknemers en door de al van oudsher bekende honkvastheid van de bevolking, de forensen uit de regio Eindhoven, groeiden de dorpen de laatste jaren snel.

Ook nu maakten we weer een tussenstop in Eersel. Een uurtje winkelen. Ze hadden het ons daar 's morgens al verteld. Maar nu zagen we het met eigen ogen. Die twee kleine beeldjes. Zomaar op straat: de één van De Contente Mens, een uitstervend ras in brons vereeuwigd en de ander van De Pronte Vrouw. Prachtig. Het is daar echt goed toeven in Eersel.

En wat te denken van Soerendonk? Daar stond zo rond zessen in zaal De Valk al weer het diner voor ons klaar. Even dachten we in een Van der Valk restaurant te zijn beland, maar nee,.... maar het schaalteje appelmoes met de rode gekonfijte kers stond er toch echt wel.

Net voor negenen schakelde Hans bij Zidewinde het contact uit. Het was genoeg geweest.

Kijk regelmatig op de website van heemkundevereniging Sprang-Capelle
www.heemkundesprangcapelle.nl